

ΔΗΔ11

Βασικές Αρχές Δημοσίου Δικαίου

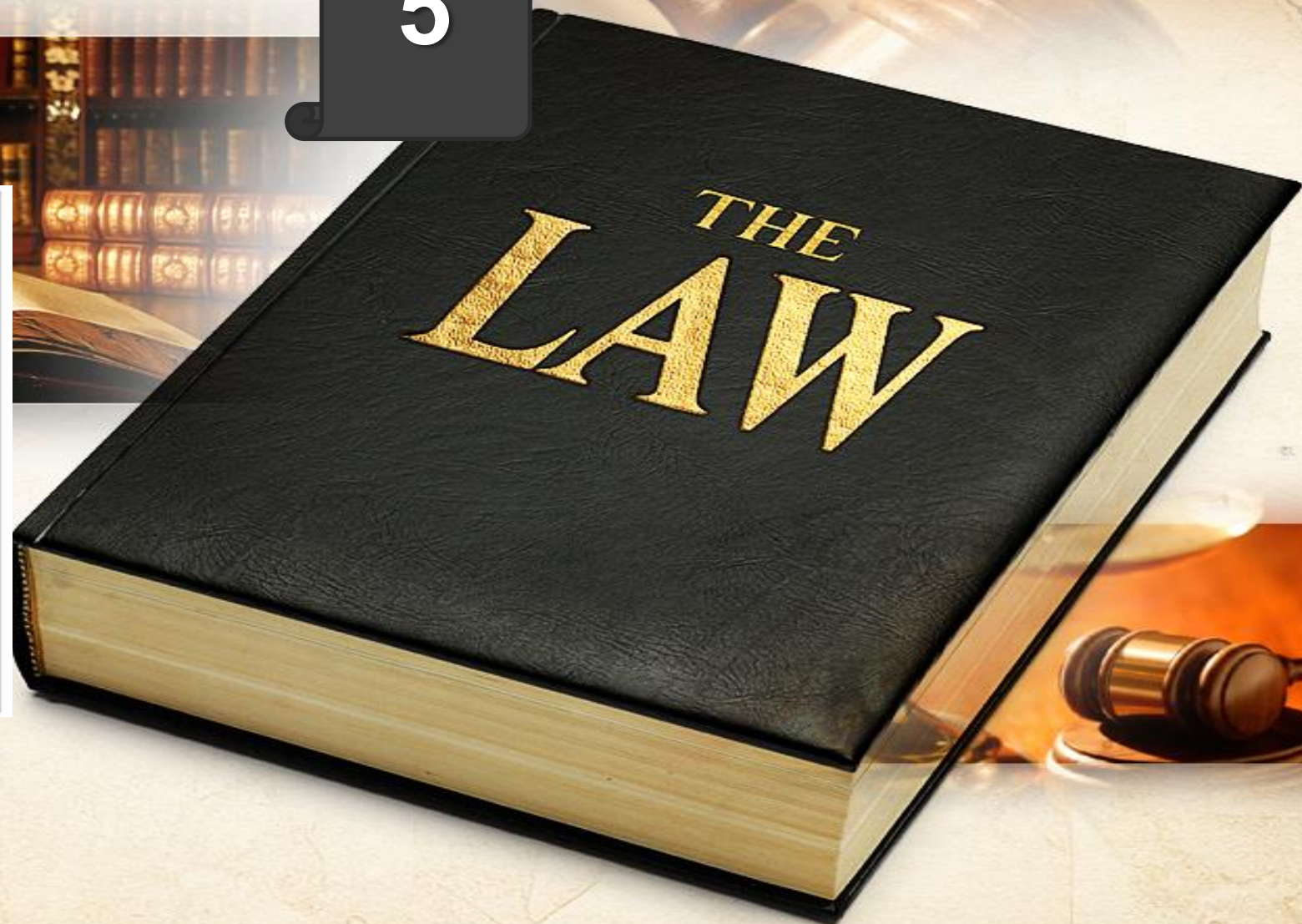
LESSON

5

Eclass4U

The best Choice for you

Ο διορισμός της Κυβέρνησης

Ο διορισμός της Κυβέρνησης

α. Τα διατάγματα διορισμού πρωθυπουργού και υπουργών
δύο προεδρικά διατάγματα

1^ο πδ: διορίζεται ο πρωθυπουργός

2^ο πδ: διορίζονται τα υπόλοιπα μέλη της κυβέρνησης (υπουργοί και, ενδεχομένως, ένας ή περισσότεροι αντιπρόεδροι της κυβέρνησης) και οι υφυπουργοί.

Τυπικά το όργανο που αναδεικνύει την κυβέρνηση: ο ΠτΔ της Δημοκρατίας

Ουσιαστικά το αναδεικνύον όργανο: η Βουλή, με βάση τους υπάρχοντες σ' αυτή συσχετισμούς δύναμης των πολιτικών κομμάτων

Ο ΠτΔ δεν έχει ευχέρεια επιλογής πρωθυπουργού, αφού δεσμεύεται από τις επιταγές των παρ. 2 επ. του άρθρου 37 Συντ.

Ο διορισμός των υπουργών και υφυπουργών γίνεται με πρόταση και άρα προσυπογραφή του πρωθυπουργού, ο οποίος φέρει και την ευθύνη της επιλογής τους (άρθρο 35 παρ. 1 εδ. α' σε συνδυασμό με το άρθρο 37 παρ. 1 Συντ.).

Πρωθυπουργική πρόταση

- Πρωθυπουργική πρόταση: δεσμευτική για τον ΠτΔ (RATIO: ο τυχόν συγκαθορισμός της σύνθεσης της κυβέρνησης από τον ΠτΔ θα υπερέβαινε τον ρυθμιστικό του ρόλο και θα έθιγε τις βάσεις του κοινοβουλευτικού συστήματος:
- ΠτΔ: αρμόδιος να ελέγξει τη συνταγματικότητα της πρότασης του πρωθυπουργού (οφείλει να αρνηθεί τον διορισμό προτεινόμενου προσώπου ως υπουργού, εάν το πρόσωπο αυτό στερείται τα προσόντα του άρθρου 81 παρ. 2 Συντ. ή αν συντρέχει κώλυμα κατά το άρθρο 89 παρ. 4 Συντ. (εν ενεργεία δικαστικός λειτουργός).
- Η πρωθυπουργική πρόταση παύσης υπουργού: απόλυτα υποχρεωτική είναι για τον ΠτΔ
- ΠΡΑΞΗ: Ο ΠτΔ αναθέτει προφορικά, σε ένα πρώτο στάδιο, την εντολή σχηματισμού κυβέρνησης και ακολουθεί, λίγες ημέρες αργότερα (αφού στο μεταξύ ο εντολοδόχος πρωθυπουργός συντάξει τον κατάλογο των υπουργών και υφυπουργών), η ορκωμοσία πρώτα του πρωθυπουργού και αμέσως μετά των υπουργών και υφυπουργών, ταυτόχρονα με τη δημοσίευση των διαταγμάτων διορισμού τους στην Εφημερίδα της Κυβέρνησης. Κατά συνέπεια των παραπάνω ο βίος της κυβέρνησης ταυτίζεται με τη διάρκεια της θητείας του πρωθυπουργού.

β. Η πλειοψηφική εκδοχή σχηματισμού κυβέρνησης

- Αν υπάρχει στη Βουλή μονοκομματική απόλυτη πλειοψηφία (τουλάχιστον 151 βουλευτές), τότε ο ΠτΔ υποχρεούται να διορίσει πρωθυπουργό τον αρχηγό του, σύμφωνα με το άρθρο 37 παρ. 2 εδ. α' Συντ.
- Η υποχρέωση αυτή υφίσταται, λόγω της αδιάσπικτης διατύπωσης της παραπάνω διάταξης, όχι μόνο μετά τη διεξαγωγή βουλευτικών εκλογών, αλλά και σε κάθε άλλη περίπτωση
- **RATIO:** όχι να ενισχύσει πολιτικά τη θέση του «αρχηγού» του πλειοψηφούντος κόμματος, αλλά να κατοχυρώσει την εφαρμογή της «δεδηλωμένης»
- Συνεπώς εάν ο αρχηγός του κόμματος αυτού, στο πλαίσιο π.χ. μιας εσωκομματικής συμφωνίας για «δυαρχία» στην κορυφή του κόμματος και της κυβέρνησης, αν και βουλευτής ο ίδιος, υποδείξει στον Πρόεδρο της Δημοκρατίας να διορίσει άλλο πρόσωπο ως πρωθυπουργό, ο Πρόεδρος οφείλει να ακολουθήσει την υπόδειξη.

Έννοια του «κόμματος»

- συμπεριλαμβάνεται και ο συγκροτημένος πριν από τις βουλευτικές εκλογές συνασπισμός κομμάτων, αφού και εδώ έχουμε υποβολή ενιαίας πρότασης για τον τρόπο άσκησης της εξουσίας από τα συμμετέχοντα κόμματα προς το εκλογικό σώμα (και βέβαια έγκρισή της από το τελευταίο, δεδομένου ότι ο παραπάνω προεκλογικός συνασπισμός κατέκτησε την πλειοψηφία των εδρών).
- Αν ο συνασπισμός διαμορφωθεί μετεκλογικά, εφόσον με τον τρόπο αυτό προκύπτει η «δεδηλωμένη» και μάλιστα απόλυτη κοινοβουλευτική πλειοψηφία, ο ΠτΔ οφείλει να αναθέσει εντολή σχηματισμού κυβέρνησης στον επικεφαλής του συνασπισμού.
- Ο ΠτΔ πληροφορείται επίσημα την κοινοβουλευτική δύναμη των κομμάτων από τον Πρόεδρο της Βουλής (ή τον αναπληρωτή του), σύμφωνα με το εδ. β΄ της παρ. 4 του άρθρου 37 Συντ.

Η μειοψηφική εκδοχή σχηματισμού κυβέρνησης

- Αν κανένα κόμμα (ή συνασπισμός κομμάτων) δεν διαθέτει την απόλυτη κοινοβουλευτική πλειοψηφία, ο ΠτΔ οφείλει να αναθέσει διερευνητική εντολή στον αρχηγό του πρώτου σε δύναμη εδρών κόμματος (άρθρο 37 παρ. 2 εδ. β' Συντ.).
- Διερευνητική εντολή \neq εντολή σχηματισμού κυβέρνησης: δεν συνεπάγεται τον διορισμό του εντολοδόχου ως πρωθυπουργού και γι' αυτό παραμένει άτυπη, χωρίς να χρειάζεται δημοσίευσή της στο ΦΕΚ, ούτε και προσυπογραφή.

Διερευνητική εντολή

- Απλή ανάληψη, εκ μέρους του εντολοδόχου, πολιτικής πρωτοβουλίας για διεξαγωγή συνεννοήσεων μεταξύ των κομμάτων εντός 3 ημερών.
- Εξάλλου ακόμη και αν ευοδωθεί τελικά η διερευνητική εντολή, πρωθυπουργός μπορεί να διορισθεί είτε ο φορέας της διερευνητικής εντολής είτε τρίτο πρόσωπο, το οποίο θα υποδείξει ο τελευταίος, με τη συναίνεση όσων κομμάτων θα στηρίζουν την κυβέρνηση.
- Ποιος διακριβώνει δεσμευτικά τη δυνατότητα σχηματισμού κυβέρνησης; Ο φορέας της διερευνητικής εντολή ή ο ΠτΔ;
- ΠΡΑΞΗ: Ο ΠτΔ αρνήθηκε να διορίσει πρωθυπουργό τον αρχηγό του πρώτου κόμματος μετά τις εκλογές του Ιουνίου και του Νοεμβρίου του 1989, παρά το σχετικό αίτημα του τελευταίου, επειδή υπήρχε σαφής αρνητική «δεδηλωμένη» (δηλώσεις κομμάτων και ανεξάρτητων βουλευτών, με άθροισμα 153 και 151 εδρών αντίστοιχα τον Ιούνιο και τον Νοέμβριο, πως είναι αντίθετοι στον σχηματισμό τέτοιας κυβέρνησης).
- Η στάση αυτή του αρχηγού του κράτους ήταν συνεπής προς τη ratio του άρθρου 37 Συντ., η οποία είναι η αποτροπή της εκβιαστικής και αθέμιτης κατασκευής (όπως π.χ. στην «αποστασία» του 1965) κοινοβουλευτικής πλειοψηφίας με εκμετάλλευση του διορισμού της κυβέρνησης και της άσκησης των καθηκόντων της στο δεκαπενθήμερο μεσοδιάστημα ως την ψηφοφορία στη Βουλή (άρθρο 84 παρ. 1 Συντ.). Η εμπιστοσύνη της Βουλής προς την κυβέρνηση οφείλει να είναι πολιτικά «δεδηλωμένη» ήδη κατά τη στιγμή του σχηματισμού της τελευταίας, ενώ η κατά το άρθρο 84 παρ. 1 και 6 Συντ. ψηφοφορία για την παροχή ψήφου εμπιστοσύνης έχει επιβεβαιωτική μόνο σημασία.

Αριθμητικά μεγέθη

- Προϋπόθεση για την ανάθεση εντολής σχηματισμού κυβέρνησης κατά τα παραπάνω δεν είναι η συγκέντρωση «δεδηλωμένης» απόλυτης κοινοβουλευτικής πλειοψηφίας, αλλά της πλειοψηφίας του άρθρου 84 παρ. 6 Συντ.
- Ούτε απαιτείται εξάλλου τα κόμματα ή οι βουλευτές αυτοί να έχουν δηλώσει ότι θα υπερψηφίσουν οπωσδήποτε την κυβέρνηση που πρόκειται να σχηματίσει ο φορέας της διερευνητικής εντολής. Αρκεί η συμφωνία όσων συγκροτούν τη «δεδηλωμένη» ότι συμφωνούν πάντως με τον διορισμό του τελευταίου (ή τρίτου προσώπου υποδεικνυόμενου από τον ίδιο) ως πρωθυπουργού.
- Αν προκύπτει αρνητική «δεδηλωμένη», ο ΠτΔ οφείλει να αρνηθεί τον διορισμό, αφού τότε έχει «διακριβωθεί», κατά την έννοια του άρθρου 37 παρ. 2 εδ. β' Συντ., όχι η δυνατότητα αλλά η αδυναμία σχηματισμού κυβέρνησης η οποία ν' απολαμβάνει την εμπιστοσύνη της Βουλής.
- Ακολουθεί η ανάθεση διερευνητικής εντολής στον αρχηγό του δεύτερου και στη συνέχεια, αν και αυτή αποτύχει, του τρίτου σε κοινοβουλευτική δύναμη κόμματος, σύμφωνα με το άρθρο 37 παρ. 3 εδ. α' Συντ.
- Μετά την τυχόν μη τελεσφόρηση των τριών συνολικά διερευνητικών εντολών ο ΠτΔ υποχρεούται, σύμφωνα με το εδ. γ' της ίδιας παραγράφου, να καλέσει τους αρχηγούς των κομμάτων, σε μια τελευταία προσπάθεια σχηματισμού κυβέρνησης η οποία θα διαθέτει κοινοβουλευτική πλειοψηφία (σύσκεψη των πολιτικών αρχηγών), ώστε ο καθένας να αναλάβει τις ευθύνες του ενώπιον του ΠτΔ και των άλλων αρχηγών με οριστικό τρόπο.

Η εκλογική κυβέρνηση

- Αν, μετά την αποτυχία των διερευνητικών εντολών, επιβεβαιωθεί στη σύσκεψη των αρχηγών των κομμάτων η αδυναμία σχηματισμού κυβέρνησης που να απολαμβάνει την εμπιστοσύνη της Βουλής, τη λύση στο πολιτικό αδιέξοδο θα κληθεί, σύμφωνα με το άρθρο 37 παρ. 3 εδ. γ' Συντ., να δώσει ο λαός, μέσα από νέες βουλευτικές εκλογές.
- Ευθύνη διεξαγωγής τους: «οικουμενική» κυβέρνηση από όλα τα κόμματα, ο σχηματισμός της οποίας θα συμφωνηθεί προφανώς στην ίδια σύσκεψη.
- **ΒΑΣΙΚΟ ΣΤΟΙΧΕΙΟ:** Συναίνεση των κομμάτων, και μάλιστα όλων και όχι μόνο π.χ. δύο κομμάτων που συγκεντρώνουν κοινοβουλευτική πλειοψηφία, επειδή το ζητούμενο δεν είναι να κυβερνηθεί μακροπρόθεσμα η χώρα, αλλά να διεξαχθούν εκλογές υπό συνθήκες καθολικής αποδοχής του αδιάβλητου χαρακτήρα τους.
- Δεν έχει σημασία η προέλευση και οι ιδιότητες των μελών της «οικουμενικής», αν δηλ. θα είναι βουλευτές ή άλλα κομματικά στελέχη ή «υπερκομματικές» προσωπικότητες, εφόσον συγκεντρώνουν την απαραίτητη, όπως εκτέθηκε, συναίνεση.
- Αν δεν καταστεί εφικτός ο σχηματισμός «οικουμενικής» εκλογικής κυβέρνησης, τότε την ευθύνη διεξαγωγής των εκλογών επωμίζεται, ως έσχατη λύση, κυβέρνηση της ευρύτερης δυνατής αποδοχής υπό τον πρόεδρο ενός από τα τρία ανώτατα δικαστήρια, ως «υπηρεσιακό» πρωθυπουργό.
- Η επιλογή μεταξύ των τριών προέδρων οφείλει να γίνει από τον ΠτΔ με κριτήριο τη συγκέντρωση της ευρύτερης αποδοχής.

ε. Το πρόσωπο του πρωθυπουργού

- Το άρθρο 37 Συντ. αναθέτει καίριο ρόλο, σε ό,τι αφορά τις διαδικασίες σχηματισμού κυβέρνησης, στους αρχηγούς των κομμάτων.
 - RATIO: αποτροπή επεμβάσεων του (αιρετού πια) αρχηγού του κράτους στην πολιτική και κομματική (ακόμα και ενδοκομματική) αντιπαράθεση και επιβολής «άνωθεν» ηγεσιών στα κόμματα ή διάσπασης υφιστάμενων κομματικών σχηματισμών, δηλ. εκτροπών στις οποίες επιδίιδονταν στο παρελθόν οι βασιλείς.
 - Ο αρχηγός κόμματος που καλείται από τον ΠτΔ να σχηματίσει κυβέρνηση (ή να αναλάβει διερευνητική εντολή) δεν αποκλείεται να υποδείξει τρίτο πρόσωπο, αρκεί η υπόδειξη αυτή να προέρχεται από τον ίδιο (ως συνέπεια ενδεχομένως προηγούμενων ενδοκομματικών συμφωνιών) και να μην τίθεται ως όρος για την ανάθεση της εντολής από τον ρυθμιστή του πολιτεύματος.
 - Τυχόν άπρακτη πάροδος της κατά το εδ. β' της παραγράφου αυτής τριήμερης προθεσμίας δεν μπορεί να σημαίνει σε καμία περίπτωση ότι ο ΠτΔ δικαιούται να αναθέσει την εντολή σε βουλευτή του κόμματος τον οποίο επιλέγει ο ίδιος, έστω και κατ' επίκληση «τεκμηρίων» (π.χ. ότι ο βουλευτής είναι αντιπρόεδρος της κυβέρνησης ή κοινοβουλευτικός εκπρόσωπος του κόμματος).
 - Ο ΠτΔ οφείλει να αξιολογήσει την άπρακτη πάροδο του τριήμερου και είτε να αναμείνει για περαιτέρω εύλογο, και πάντως σύντομο, χρόνο την πρόταση της κοινοβουλευτικής ομάδας, αν η καθυστέρηση οφείλεται σε λόγους τεχνικούς ή ανώτερης βίας, είτε να προχωρήσει στο, συνταγματικά προβλεπόμενο, επόμενο βήμα (ανάθεση διερευνητικής εντολής σε μικρότερο κόμμα ή σύσκεψη των πολιτικών αρχηγών κατά την παρ. 3 του άρθρου 37 Συντ.), αν εκτιμά ότι υφίσταται οριστική αδυναμία λήψης απόφασης από την κοινοβουλευτική ομάδα.
- Το Σύνταγμα εξάλλου δεν απαιτεί να έχει οπωσδήποτε ο πρωθυπουργός τη βουλευτική ιδιότητα.
 - Αντίθετη ερμηνεία: αδιέξοδο, εάν είχαμε κόμμα που επέτυχε την απόλυτη κοινοβουλευτική πλειοψηφία χωρίς ο αρχηγός του να εκλεγεί βουλευτής και η κοινοβουλευτική του ομάδα επιμένει να τον προτείνει ως πρωθυπουργό.

Η παροχή ψήφου εμπιστοσύνης

- Η ανάδειξη της κυβέρνησης: παροχή ψήφου εμπιστοσύνης από τη Βουλή
- Διαδικασία με επιβεβαιωτικό απλά χαρακτήρα, αφού, όπως εκτέθηκε, οι λεπτομερείς διατάξεις του άρθρου 37 Συντ. αποσκοπούν ακριβώς στο να διασφαλίσουν ότι η ύπαρξη κοινοβουλευτικής πλειοψηφίας υπέρ της κυβέρνησης είναι «δεδηλωμένη» ήδη κατά τον διορισμό της τελευταίας.
- Εάν πάντως η σχετική ψηφοφορία επιφυλάξει αρνητική έκπληξη για την κυβέρνηση (πράγμα που δεν συνέβη ποτέ από το 1974 και μετά), ο ΠτΔ υποχρεούται να την απαλλάξει άμεσα από τα καθήκοντά της.
- Η ψήφος εμπιστοσύνης του κοινοβουλίου οφείλει να ζητηθεί από την κυβέρνηση μέσα στη δεκαπενθήμερη προθεσμία με αφετηρία την ορκωμοσία του πρωθυπουργού.
- Η τυχόν άπρακτη πάροδος της παραπάνω προθεσμίας πρέπει να θεωρηθεί ότι εξομοιώνεται με καταψήφιση της κυβέρνησης από τη Βουλή.
- Αν πρόκειται για κυβέρνηση η οποία σχηματίζεται μετά τις γενικές βουλευτικές εκλογές, η τήρηση του δεκαπενθημέρου μπορεί να καθίσταται αντικειμενικά αδύνατη, επειδή η Βουλή δεν έχει ακόμη συγκροτηθεί σε σώμα.
- Σε μια τέτοια περίπτωση πρέπει να γίνει δεκτό ότι η προθεσμία του άρθρου 84 παρ. 1 εδ. β' Συντ. παρεκτείνεται έως τη συγκρότηση αυτή.

- Πριν από την ψηφοφορία διεξάγεται συζήτηση, η οποία αρχίζει μέσα σε δύο ημέρες από την υποβολή της πρότασης εμπιστοσύνης από την κυβέρνηση και ολοκληρώνεται σε άλλες τρεις, σύμφωνα με την παρ. 4 του άρθρου 84 Συντ.
- Αφετηρία της συζήτησης αυτής αποτελεί η ανάγνωση (από τον πρωθυπουργό) των προγραμματικών δηλώσεων της κυβέρνησης, ενώ ο χρόνος που διατίθεται στους ομιλητές είναι περιορισμένος (άρθρα 141 παρ. 3 και 97 ΚτΒ).
- Η ψηφοφορία αρχίζει αμέσως μετά τη συζήτηση, εκτός αν η κυβέρνηση ζητήσει σαρανταοκτάωρη αναβολή (άρθρο 84 παρ. 5 Συντ.), και είναι ονομαστική (άρθρο 141 παρ. 5 ΚτΒ), με συμμετοχή και των βουλευτών που είναι υπουργοί (εννοείται ότι εδώ περιλαμβάνεται και ο πρωθυπουργός) ή υφυπουργοί (άρθρο 84 παρ. 7 Συντ.).

Η απαλλαγή της κυβέρνησης από τα καθήκοντά της

- Άρση εμπιστοσύνης της Βουλής: η απαλλαγή της από τα καθήκοντά της χωρεί μόνο σε συνάρτηση με αντικειμενικά γεγονότα, ανεξάρτητα από πρωτοβουλίες ή επιλογές του αρχηγού του κράτους.
- Γεγονότα: προβλέπονται κατά τρόπο καταρχήν περιοριστικό στο άρθρο 38 Συντ. και η διαπίστωση της συνδρομής τους έχει ως συνέπεια την, υποχρεωτική για τον ΠτΔ, έκδοση σχετικού ρυθμιστικού διατάγματος, με προσυπογραφή του πρωθυπουργού της απερχόμενης κυβέρνησης, ή και χωρίς προσυπογραφή, αν ο τελευταίος αρνείται (άρθρο 35 παρ. 1 εδ. β' Συντ.).
- Ο ΠτΔ οφείλει να απαλλάξει την κυβέρνηση από τα καθήκοντά της, σύμφωνα με το άρθρο 38 παρ. 1 εδ. α' Συντ., αν η Βουλή αποσύρει την εμπιστοσύνη της κατά το άρθρο 84 Συντ.
- Ως απόσυρση εμπιστοσύνης νοείται προφανώς τόσο η μη αποδοχή πρότασης εμπιστοσύνης, αν δηλ. δεν συγκεντρωθεί η απαιτούμενη στο εδ. α' της παρ. 6 του άρθρου 84 Συντ. πλειοψηφία, όσο αντίστροφα και η αποδοχή πρότασης δυσπιστίας, αν υπάρξει η προβλεπόμενη στο εδ. β' της ίδιας παραγράφου αρνητική πλειοψηφία.

Σε περίπτωση παραίτησης Κυβέρνησης

- Δύο μορφές παραίτησης
 1. παραίτηση της κυβέρνησης συνολικά
 2. ατομική παραίτηση του πρωθυπουργού (ταυτόσημο αποτέλεσμα = απαλλαγή της κυβέρνησης από τα καθήκοντά της, αφού η διάρκεια του βίου της ταυτίζεται ούτως ή άλλως με την πρωθυπουργική θητεία).
- Έτσι ακόμη κι αν ο πρωθυπουργός παραιτηθεί ατομικά και ο νέος πρωθυπουργός διατηρήσει όλους τους υπουργούς και υφυπουργούς στις ίδιες θέσεις, έχουμε από νομική άποψη νέα κυβέρνηση (και άρα υποχρέωση εμφάνισης στη Βουλή για παροχή ψήφου εμπιστοσύνης, κατά το άρθρο 84 παρ. 1 Συντ.).
- Αντίστροφα, ακόμη και η παύση του συνόλου των υπουργών και υφυπουργών και ο διορισμός άλλων στις θέσεις τους, με πρόταση του πρωθυπουργού (άρθρο 37 παρ. 1 Συντ.), δεν συνιστά από νομική άποψη απαλλαγή της κυβέρνησης από τα καθήκοντά της, εφόσον συνεχίζεται η ίδια πρωθυπουργική θητεία.
- Η διαφορά της παραίτησης της κυβέρνησης συνολικά (άρθρο 38 παρ. 1 Συντ.) από την ατομική παραίτηση του πρωθυπουργού (άρθρο 38 παρ. 2 Συντ.) εντοπίζεται αλλού και συγκεκριμένα στο τι επακολουθεί.
- Σε περίπτωση (συνολικής) παραίτησης της κυβέρνησης διαγράφονται δύο διαφορετικά ενδεχόμενα:
 1. Αν η απερχόμενη κυβέρνηση ήταν κυβέρνηση συνασπισμού περισσότερων κομμάτων και κανένα από αυτά δεν διαθέτει την απόλυτη κοινοβουλευτική πλειοψηφία, τότε δεν μπορεί να αποκλεισθεί η πιθανότητα να συγκροτηθεί ένας νέος κυβερνητικός συνασπισμός, με την ίδια ή διαφορετική κομματική σύνθεση.
 2. Αν επρόκειτο για κυβέρνηση κόμματος που διαθέτει την απόλυτη κοινοβουλευτική πλειοψηφία, με επικεφαλής της τον αρχηγό του κόμματος, τότε είναι εκ προοιμίου ανέφικτος ο σχηματισμός άλλης κυβέρνησης η οποία να απολαμβάνει την εμπιστοσύνη της Βουλής.

Ατομική παραίτηση του πρωθυπουργού.

- Αν ο τελευταίος ανήκει στο κόμμα που διαθέτει την απόλυτη κοινοβουλευτική πλειοψηφία, τότε προφανώς το κόμμα αυτό έχει τόσο τη θέληση όσο και τη δυνατότητα, με βάση τους αριθμητικούς συσχετισμούς στη Βουλή, να συνεχίσει να κυβερνά.
- Έτσι το ζητούμενο είναι μόνο το πρόσωπο το οποίο θα κληθεί να αντικαταστήσει τον παραιτούμενο (για λόγους σχετικούς με τον ίδιο προσωπικά) πρωθυπουργό. Εδώ το άρθρο 38 παρ. 2 εδ. α' και β' Συντ. προκρίνει τη λύση της υποβολής (εννοείται δεσμευτικής) πρότασης προς τον ΠτΔ για το πρόσωπο του νέου πρωθυπουργού από την κοινοβουλευτική ομάδα του κυβερνώντος κόμματος, μέσα σε τριήμερη προθεσμία από την παραίτηση του προηγούμενου.
- Πρέπει όμως να διευκρινισθεί ότι η διαδικασία αυτή ακολουθείται μόνο εφόσον ο παραιτούμενος πρωθυπουργός διατηρεί την ιδιότητα του αρχηγού του κυβερνώντος κόμματος.
- Αν η παραίτηση του πρωθυπουργού είναι το επακόλουθο αλλαγής στην ηγεσία του κυβερνώντος κόμματος, ο ΠτΔ οφείλει να διορίσει τον νέο αρχηγό του κόμματος πρωθυπουργό, χωρίς καμία παρεμβολή της κοινοβουλευτικής ομάδας του.

Σε ό,τι αφορά τη διαδικασία εκλογής του προσώπου το οποίο θα προταθεί νέος πρωθυπουργός από την κοινοβουλευτική ομάδα του κυβερνώντος κόμματος

- Δεν υφίστανται ειδικές ρυθμίσεις ούτε στο Σύνταγμα ούτε στον Κανονισμό της Βουλής.
- Το ζήτημα θα αντιμετωπισθεί αυτόνομα από την κοινοβουλευτική ομάδα, ενδεχομένως στο πλαίσιο του καταστατικού της ή του καταστατικού του κόμματος, αν υπάρχουν και αν περιέχουν σχετικές διατάξεις, ή σε ad hoc βάση.
- Ο ΠτΔ δεν μπορεί βέβαια να παρέμβει στα interna corporis (εσωτερικά) της κοινοβουλευτικής ομάδας του κυβερνώντος κόμματος και να ελέγξει το αδιάβλητο των διαδικασιών, αφού άλλωστε δεν υφίστανται ούτε καν τα κριτήρια ενός τέτοιου ελέγχου.
- Επομένως, ο ΠτΔ οφείλει να αρκестθεί σε όσα θα του ανακοινώσει για το αποτέλεσμα της ψηφοφορίας ο κατά το άρθρο 17 ΚτΒ εκπρόσωπος της κοινοβουλευτικής ομάδας (δηλ. ο πρόεδρος της ή, σε περίπτωση κώλυματος, οι αναπληρωτές εκπρόσωποι κατά τη σειρά ορισμού τους από τον πρόεδρο της κοινοβουλευτικής ομάδας).

Ατομική παραίτηση Πρωθυπουργού και έλλειψη μονοκομματικής απόλυτης πλειοψηφίας στη Βουλή

- Τίθεται προφανώς θέμα βιωσιμότητας ή μη του συνασπισμού κομμάτων που στήριζε την κυβέρνηση.
- 37 παρ. 4: αν το κόμμα δεν έχει αρχηγό ή εκπρόσωπο, ή αν ο αρχηγός ή ο εκπρόσωπός του δεν έχει εκλεγεί βουλευτής, ο ΠτΔ δίνει την εντολή σ' αυτόν που προτείνει η κοινοβουλευτική ομάδα του κόμματος. Ακολουθεί η ανάθεση διερευνητικών εντολών, ή και η σύσκεψη των αρχηγών των κομμάτων υπό τον ΠτΔ, σύμφωνα με τις παρ. 2 και 3 του άρθρου 37.
- Πρέπει πάντως να επισημανθεί ότι, εάν πριν από την παραίτηση του πρωθυπουργού έχει συναφθεί συμφωνία μεταξύ των κομμάτων του κυβερνητικού συνασπισμού για το πρόσωπο του αντικαταστάτη του, δεν διανοίγεται πεδίο εφαρμογής του εδ. γ' της παρ. 2 του άρθρου 38, αλλά ο ΠτΔ υποχρεούται να διορίσει πρωθυπουργό τον υποδεικνυόμενο (υπό την προϋπόθεση ότι οι βουλευτές των παραπάνω κομμάτων αθροιζόμενοι αποτελούν την απόλυτη πλειοψηφία του όλου αριθμού των βουλευτών).
- Και τούτο διότι ο (ανασυγκροτούμενος στην προκείμενη περίπτωση) συνασπισμός εξομοιώνεται με αυτοτελές κόμμα και ο επικεφαλής του με τον αρχηγό του τελευταίου και άρα εφαρμόζεται το άρθρο 37 παρ. 2 εδ. α' Συντ.
- Ο ΠτΔ δεν έχει την ευχέρεια, σε καμιά από τις παραπάνω περιπτώσεις να μην αποδεχθεί την παραίτηση που του υποβάλλεται και υποχρεούται να απαλλάξει την κυβέρνηση από τα καθήκοντά της.

Περίπτωση θανάτου ή αδυναμίας του πρωθυπουργού

- Εξομοίωση προς την ατομική παραίτηση του πρωθυπουργού
- «έκλειψη» = θάνατος του πρωθυπουργού
- «αδυναμία» = βαριά ασθένειά του, η οποία καθιστά ανέφικτη την άσκηση των καθηκόντων του για μεγάλο χρονικό διάστημα ή και επ' αόριστο
- Το πότε συντρέχει τέτοια «αδυναμία» είναι πάντως ζήτημα όχι μόνο ιατρικό αλλά και πολιτικό, με καίριες επιπτώσεις στην πολιτική ζωή του τόπου και γι' αυτό η διαπίστωσή της ανατίθεται, σύμφωνα με τη δεύτερη παράγραφο της παρ. 2 του άρθρου 38 Συντ., στη Βουλή.
- Η σχετική πρόταση της κοινοβουλευτικής ομάδας του κυβερνώντος κόμματος (ή των δύο πέμπτων του όλου αριθμού των βουλευτών, αν ο πρωθυπουργός δεν ανήκει σε κόμμα που διαθέτει την απόλυτη κοινοβουλευτική πλειοψηφία)
- Ο ΠτΔ δεν έχει καμία διακριτική ευχέρεια και οφείλει, εφόσον αποβιώσει ο πρωθυπουργός ή διαπιστωθεί από τη Βουλή η αδυναμία του να ασκήσει τα καθήκοντά του, να εκδώσει διάταγμα απαλλαγής της κυβέρνησης από τα καθήκοντά της.
- Το διάταγμα αυτό προσυπογράφεται από τον ασκούντα προσωρινά καθήκοντα πρωθυπουργού πρώτο αντιπρόεδρο ή πρώτο κατά σειρά υπουργό της απερχόμενης κυβέρνησης.